

POSTANOWIENIE

Dnia 18 listopada 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło

w sprawie z odwołania J. P. i S. P.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w K.
z udziałem P. S., P. T., A. M., K. M., T. P., P. Z.
o podstawę wymiaru składek,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 18
listopada 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołujących się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 13 grudnia 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 13 grudnia 2018 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację J. P. i S. P. od wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 27 lutego 2018 r., którym oddalono ich odwołania od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w K. z dnia 15 lipca 2016 r., stwierdzających, że podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne pracowników skarżących: P. S., P. T., M. W., K. Ł., A. M., K. M., W. M., Z. M., S. M., J. S., K. S., A. S., G. S., T. P., Ł. O., W. O., Z. R., J. S., P. S., J. P., Z. R., Z. M., P. Z., E. S., K. Z. (zainteresowanych) zostają podwyższone z uwagi na nieprawidłowe zakwalifikowanie dodatku do wynagrodzenia, jako dewizowego.

Odwołujący się S. P. i J. P. zaskarżyli powyższy wyrok skargą kasacyjną w całości. W związku ze zweryfikowaniem wartości przedmiotu zaskarżenia i

odrzućeniem skargi kasacyjnej postanowieniem Sądu Apelacyjnego z dnia 30 maja 2019 r. w odniesieniu do poszczególnych zainteresowanych, skarga kasacyjna aktualnie dotyczy P. S. , A. M. , P. Z. , K. M. , P. T. , T. P.. Skarżący wnieśli o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie na ich rzecz kosztów postępowania. Zaskarżonemu wyrokowi zarzucili naruszenie prawa materialnego: 1/ art. 77⁵ § 3 k.p., art. 38 ustawy - Praca na morskich statkach handlowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2014 r., poz. 430), § 2 ust. 1 pkt 11 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, przez nieprawidłowe zastosowanie i przyjęcie, że wypłacany przez skarżących dodatek dewizowy nie miał charakteru prawnego „dodatku dewizowego” korzystającego z prawa do wyłączenia z podstawy wymiaru składek 75% wartości tego dodatku. Skarżący podnieśli, że zgodnie z art. 38 ustawy - Praca na morskich statkach handlowych, dla rekompensowania podstawowych wydatków pracownika w podróżach zagranicznych pracownikowi przysługuje dodatek dewizowy, a dodatek ten wypłaca się za czas przebywania pracownika w podróży morskiej poza krajem. W myśl art. 77⁵ § 3 k.p., warunki wypłacania należności z tytułu podróży służbowej dla pracodawcy o charakterze takim, jak skarżący, ustala się w regulaminie wynagradzania. Skarżący, jako pracodawca, wprowadzili u siebie „Regulamin Pracy i Wynagradzania Pracowników Kutra Rybackiego K.”, gdzie uszczegółowili zasady wypłacania dodatku dewizowego przysługującego do rekompensaty wydatków pracownika w podróży służbowej. Mieli więc, zgodnie z art. 77⁵ § 3 k.p., pełne prawo do samodzielnego uszczegółowienia i uregulowania warunków zwrotu należności z tytułu podróży służbowej - warunków wypłacania „dodatku dewizowego” i to uczynili. Sąd niewłaściwie zastosował wskazane przepisy, uznając, że należności wypłacane przez skarżących pracownikom nie mają charakteru prawnego „dodatku dewizowego”.

Zdaniem skarżących, skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ponieważ skarżący pracodawca unormował w „Regulaminie Pracy i Wynagradzania Pracowników Kutra Rybackiego K. ” zasady zwrotu należności z tytułu podróży służbowej” - warunków wypłacania „dodatku dewizowego”. Przedmiotowy

regulamin uprawniający do wypłacania dodatku dewizowego przez wiele lat był stosowany i niekwestionowany. Zaskarżony wyrok w sposób oczywisty narusza przepisy prawa: art. 77⁵ § 3 k.p., art. 38 ustawy - Praca na morskich statkach handlowych, § 2 ust. 1 pkt 11 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe. Przepisy te zostały niewłaściwie zastosowane do stanu faktycznego sprawy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Na wstępie warto podkreślić, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. W konsekwencji tego, w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym między innymi na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek. Ustawodawca nieprzypadkowo, konstruując wymagania skargi kasacyjnej, wyodrębnił w oddzielnych przepisach art. 398⁴ k.p.c. obowiązek przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (§ 1) i obowiązek przedstawienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienia (§ 2). Chodzi zatem o dwa odrębne, kreatywne elementy skargi kasacyjnej, które

spełniają określone cele i podlegają ocenie Sądu Najwyższego, na różnych etapach postępowania kasacyjnego. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione, a dla spełnienia wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. nie wystarczy odwołanie się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia, bo choć dla obu tych przesłanek argumenty mogą być podobne, to Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać. Skarga kasacyjna jest wszak szczególnym środkiem zaskarżenia, realizującym przede wszystkim interes publiczny, polegający na usuwaniu rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych oraz na wspomaganiu rozwoju prawa, zatem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu, iż takie okoliczności w sprawie zachodzą (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007; z dnia 10 marca 2008 r., III UK 4/08, LEX nr 459291; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 404134 i z dnia 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08, LEX nr 406392).

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W razie powołania przesłanki przedsądu, jaką jest oczywista zasadność skargi kasacyjnej, należy w motywach wniosku zawrzeć wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06,

LEX nr 421035; z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy należy stwierdzić, że skarżący nie wykazali istnienia powołanej przesłanki przedsądu.

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ograniczono się do podniesienia argumentu, że zaskarżony wyrok w sposób oczywisty narusza przepisy prawa materialnego (art. 77⁵ § 3 k.p., art. 38 ustawy o pracy na statkach handlowych, § 2 ust. 1 pkt 11 rozporządzenia o wymiarze składek), gdyż przepisy te zostały niewłaściwie zastosowane do stanu faktycznego sprawy. Skarżący nie przedstawili argumentów na poparcie tej tezy, w szczególności nie wyjaśnili, na czym polega oczywistość naruszenia (jego elementarny charakter), ani też nie wykazali, że zaskarżony wyrok został oparty na wykładni przepisu oczywiście sprzecznej z jednolitą i ugruntowaną jego wykładnią przyjmowaną w judykaturze i nauce prawa. W szczególności w żadnym zakresie nie odnieśli się do orzecznictwa Sądu Najwyższego i doktryny prawa pracy, dotyczących treści i zakresu zastosowania art. 77⁵ k.p., w tym jego § 3. Przez ograniczenie się do zarzutu oczywistego naruszenia wskazanych w skardze kasacyjnej przepisów prawa, skarżący nie dopełnili więc wymagania z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2020 r. w analogicznej sprawie III UK 329/19, niepublikowane).

Sposób motywowania przez skarżących oczywistej zasadności skargi kasacyjnej sprowadza się do polemiki z poczynionymi przez Sądy obu instancji ustaleniami faktycznymi. Tymczasem w myśl art. 398³ § 3 k.p.c. oraz art. 398¹³ § 2 k.p.c., podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalania faktów lub oceny dowodów, a Sąd Najwyższy związany jest ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. Skarżący w istocie kwestionują dokonaną przez Sąd ocenę dowodów i wynikające z niej ustalenia faktyczne, co zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. uchyla się spod kontroli kasacyjnej. Nadto pod pretekstem kwalifikowanego naruszenia prawa materialnego nie można zmierzać do podważenia dokonanej w sprawie oceny dowodów.

Tymczasem w niniejszej sprawie Sądy obu instancji ustaliły, że dodatek otrzymywany przez pracowników nie miał charakteru dodatku dewizowego, lecz stanowił dodatkowe wynagrodzenie prowizyjne, które uzależnione było od wartości złowionej ryby (tzw. part), a więc w całości powinno stanowić podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne (s. 16 uzasadnienia wyroku Sądu Apelacyjnego). Nazwanie w obowiązującym regulaminie tego dodatku mianem „dodatku dewizowego”, nie powoduje nadania mu takiego charakteru pod względem prawnym. Sąd Apelacyjny nie znalazł podstaw do tego, by dodatek wypłacany ubezpieczonym oprócz otrzymywanego wynagrodzenia, zakwalifikowany mógł zostać jako dodatek dewizowy, o którym mowa w art. 38 ust. 1-2 ustawy o pracy na morskich statkach handlowych. Płatnik składek nie był uprawniony do zastosowania przy obliczaniu wymiaru i odprowadzaniu składek przepisu § 2 ust. 1 pkt 17 powoływanego wyżej rozporządzenia z dnia 18 grudnia 1998 r. Wypłata dodatku dewizowego uzależniona jest bowiem od odbywania podróży zagranicznej przez statek, który stanowi normalne miejsce pracy pracownika wchodzącego w skład załogi tego statku. Sąd Najwyższy w swoim orzecznictwie stwierdził, że dodatek dewizowy przysługuje jedynie w okresie przebywania na statku będącym w podróży zagranicznej, ponieważ w tym okresie członek załogi przebywa w strefie obowiązywania różnych obcych walut, a przysługujący marynarzom dodatek dewizowy umożliwia zaspokojenie dodatkowych potrzeb powstałych w czasie rejsu, przez dokonanie legalnych zakupów za otrzymane dewizy (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu

Najwyższego z dnia 12 lipca 1968 r., III PZP 28/68, OSNC 1969 nr 2, poz. 18). W podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne nie uwzględnia się zaś części wynagrodzenia za pracę pracowników zatrudnionych za granicą w polskich zakładach pracy, odpowiadającej równowartości diety z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 września 2009 r., I UK 122/09, OSNP 2011 nr 9-10, poz. 136).

Wobec niewykazania przez skarżących istnienia powołanej przesłanki przedsądu, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.